

Lokala miljömålsindikatorer

En sammanställning över ekokommunerna i Västernorrlands län år 2007

Text: Elin Mattsson Tano.

Omslagsbilder:

Ny bro över Maljan och Grus, Oskar Norrgrann.

Etanoltankning, Örjan Leek.

Ekrar och Tårta, Lena Ottebo.

Länsstyrelsen Västernorrland avdelningen för miljö och natur

Lokala miljömålsindikatorer

En sammanställning över ekokommunerna i Västernorrlands län år 2007

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Ansvars- och arbetsfördelning	6
Begränsad klimatpåverkan	7
Miljöbilar	7
Förnybara drivmedel	9
Giftfri miljö	11
Miljöledningssystem	11
Ekologiska livsmedel	12
Levande sjöar och vattendrag	14
Skyddade vattentäkter	14
Restaurerade vattendrag	16
Geologisk mångfald	18
Grus användning	18
God bebyggd miljö	21
Energiförbrukning	21
Gång- och cykelvägar	22
Kollektivtrafik	24

Sammanfattning

I Västernorrland har en första uppföljning av gemensamma lokala miljömålsindikatorer genomförts. Varje kommun har sammanställt en lokal rapport och Länsstyrelsen har tagit fram en länsrapport. I och med att länsammansättningen är den första i sitt slag kan tidsserierna ibland vara för korta för att en trend ska kunna påvisas. Nedan följer en kort sammanfattning av indikatordata per miljömål.

Begränsad klimatpåverkan

Andelen miljöbilar är något högre i riket än i länet och andelen miljöbilar av den kommunala bilparken i länet har minskat från år 2005. Försäljningen av E85 ökade mellan år 2006 och 2007.

Giftfri miljö

Antalet miljöcertifieringar ökar i länet. Västernorrland har i jämförelse med riksgenomsnittet betydligt färre certifikat enligt ISO 14001:2004, som är det vanligast förekommande miljöcertifikatet i Sverige. Andelen ekologiska livsmedel i den kommunala verksamheten i länet ser ut att öka.

Levande sjöar och vattendrag

Avseende andelen grundvattentäkter med skyddsområden intar länet en fjärdeplats i en nationell jämförelse. Många av dessa skyddsområden ger dock inte ett långsiktigt skydd, varför ingen av länets stora och mellanstora ytvattentäkter och 8,2 procent av de stora och mellanstora grundvattentäkterna i dag har vad som kan klassas som långsiktigt skydd. Andelen nationellt värdefulla restaurerade vattendrag ökar i länet. Hittills har sex vattendrag restaurerats.

Geologisk mångfald

Under år 2007 var uttaget av naturgrus i Västernorrland 556 638 ton. Andelen naturgrus av den totala ballastproduktionen i länet motsvarade 13 procent vilket var klart mindre än riksgenomsnittet på 20 procent. Inom den kommunala verksamheten i länet varierar den inköpta mängden naturgrus över tid och låg år 2006 på totalt 22 252 m³.

God bebyggd miljö

Förbrukningen av elenergi ser ut att öka i de kommunala lokalerna i länet. Den totala energiförbrukningen verkar däremot ha stannat av. I länet finns det betydligt mer cykelvägar än gångvägar. Från år 2006 till 2007 ökade både längden gång- och cykelväg väsentligt, dvs. med 175 procent respektive 39 procent. Under perioden 2005-2007 låg antalet resor med kollektivtrafiken inom länets kommuner relativt stabilt kring totalt 8 000 000 resor.

Bakgrund

Länets sju kommuner; Timrå, Ånge, Sundsvall, Sollefteå, Örnsköldsvik, Härnösand och Kramfors är samtliga medlemmar i Sveriges Ekokommuner, SEKOM. Kommunerna har inom länet valt att fördjupa detta miljösamarbete. Fördjupningen, som är politiskt förankrad, innebär bland annat att kommunerna tillsammans med länsstyrelsen har tagit fram miljömålsindikatorer i syfte att mäta utvecklingen, främja framtagandet av länsövergripande miljöstrategier samt att främja kompetensöverföring mellan kommunerna. Arbetet har skett med stöd från projekten Miljölänet Västernorrland och Arena Miljölänet Västernorrland.

Miljömålsindikatorerna utgår från de nationella miljömålen samt utpekade profilmål för länet. De fem regionala miljömål som framhålls för Västernorrland är *Begränsad klimatpåverkan*, *Giftfri miljö*, *Levande sjöar och vattendrag*, *God bebyggd miljö* och det egna målet *Geologisk mångfald*. Utifrån de regionala profilmålen har kommunerna själva valt ut de indikatorer som bäst levt upp till kriterierna:

- relevans på kommunal nivå,
- god datatillgång samt
- att indikatorn i sig kan tänkas ge intressant information.

Indikatorerna kompletterar den rapportering som görs inom området hållbar utveckling. Framtagandet av indikatordata ska ske smidigt och enkelt och tyngdpunkt läggs på uppföljning och arbete för ständiga förbättringar.

Ansvars- och arbetsfördelning

Ekokommunerna

- Utser kontaktperson för det löpande arbetet.
- Utser kontaktperson från kommunledning eller med nära koppling till denna.
- Följer upp och rapporterar lokala data.
- Utvärderar lokala resultat och sprider information inom kommunen och till kommunmedborgare.

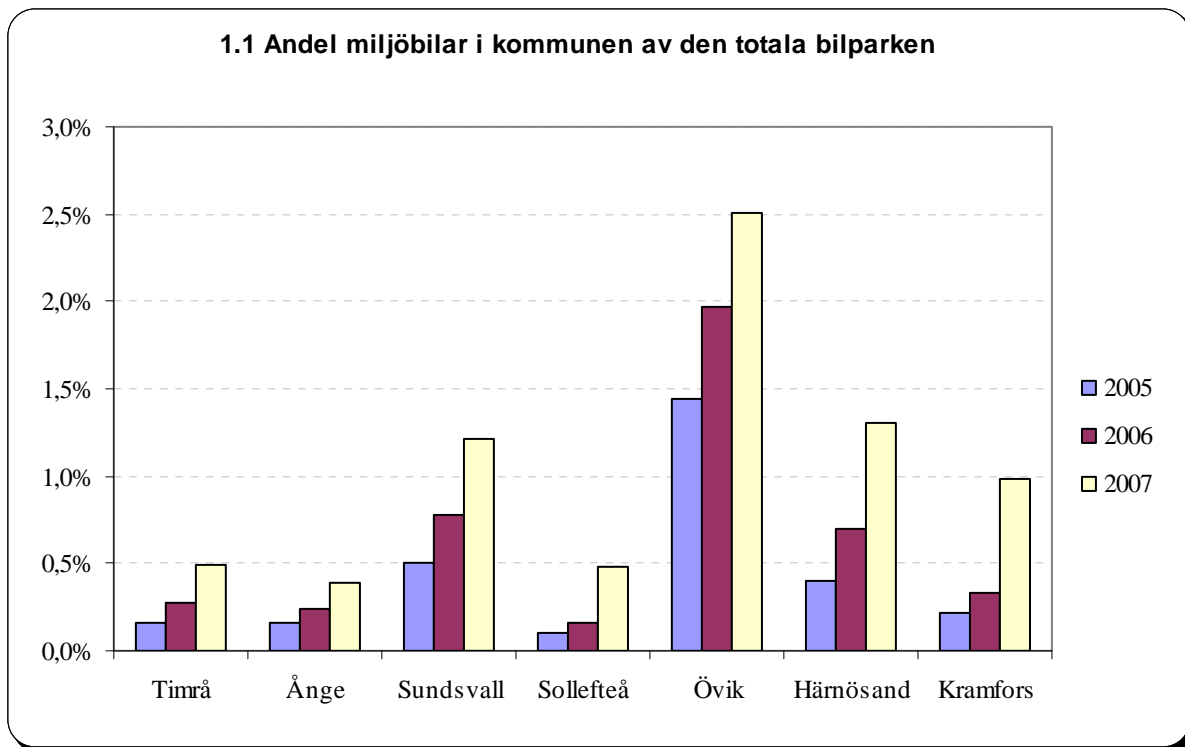
Länsstyrelsen

- Är regional samordnare av det lokala miljömålsarbetet och utser kontaktperson för det löpande arbetet.
- Sammanställer data från centrala källor och ekokommunerna.
- Sammanställer aggregerad länsrapport utifrån lokala data.
- Ordnar årligt seminarium för spridning av och diskussioner kring resultat med representanter från kommunerna.
- Samordnar uppdatering av rutiner och definitioner.

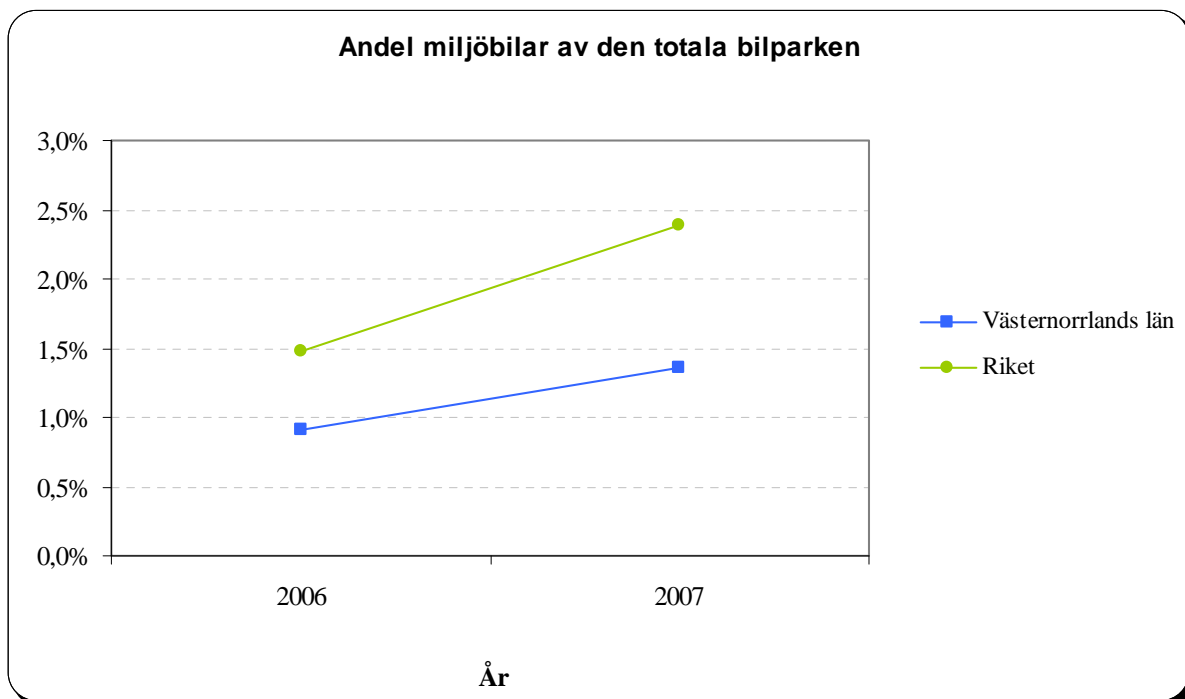
Begränsad klimatpåverkan

Miljöbilar

1.1 Andel miljöbilar i kommunen av den totala bilparken.

Källa: SCB.

Källa: SCB.

Länskommentar

Tillgängligt dataunderlag för andelen miljöbilar av den totala bilparken är för litet för att en trend ska kunna anges för länet och riket. Riksgenomsnittet är dock något högre än den regionala andelen miljöbilar.

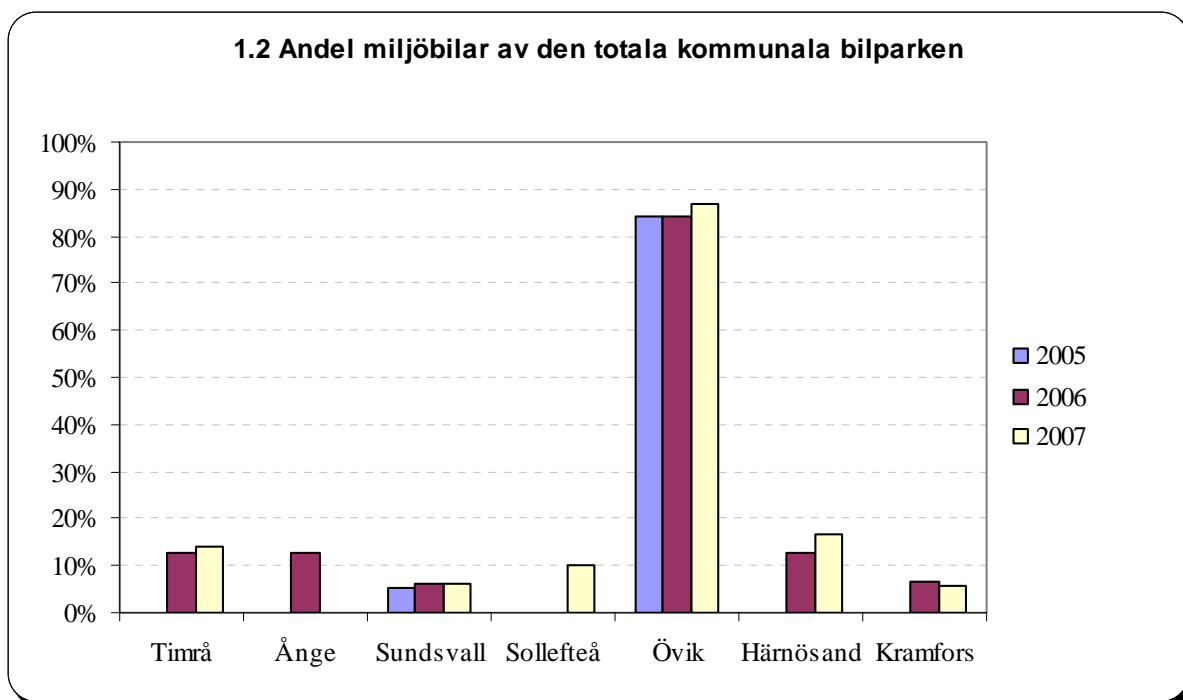
Definition

I väntan på att uppgifter om miljöbilar definierade enligt statlig upphandling ska gå att ta fram, används definitionen för miljöbilar i skattelagstiftningen dvs. "alternativbränslebilar". Detta innebär att följande har definierats som miljöbilar:

- Konventionella bilar (inklusive hybridbilar): Bensin- och dieselbilar med koldioxidutsläpp som inte överstiger 120 gram/km.
- Alternativbränsle bilar: Bilar som kan drivas med andra bränslen än bensin eller diesel och som har en bränsleförbrukning som inte överstiger 0,92 liter bensin/mil, 0,84 liter diesel/mil eller 0,97 kubikmeter gas/mil.
- Elbilar: En personbil som tillhör miljöklass E1 och med elenergiförbrukning per 100 kilometer som inte överstiger 37 kilowattimmar.

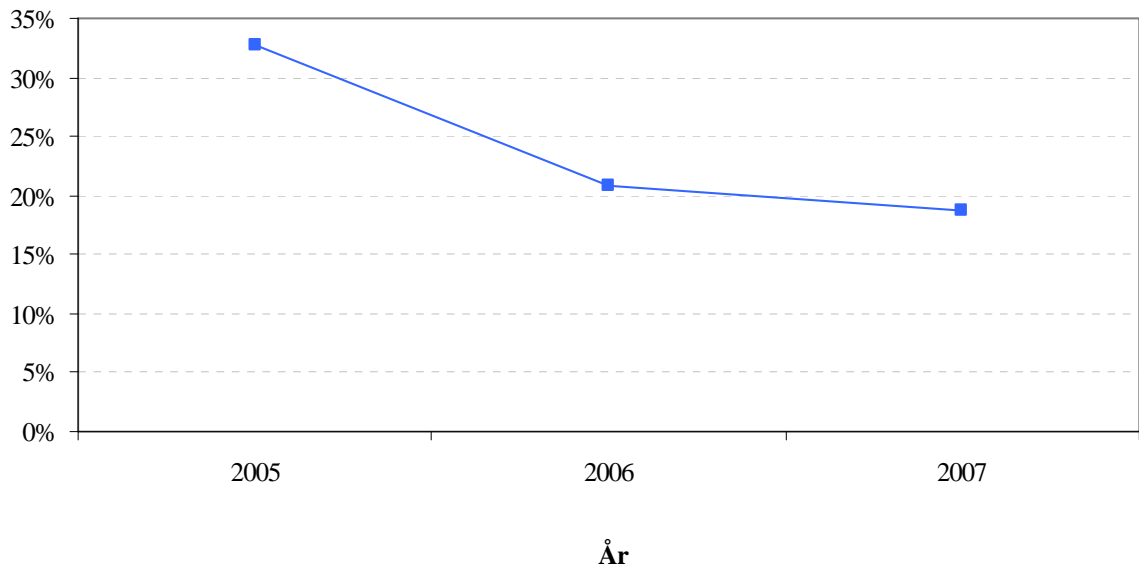
För att dieselbilar ska godkännas måste de dessutom ha partikelfilter eller annan jämförbar reningsteknik som gör att de tillhör miljöklass 2005 PM.

1.2 Andel miljöbilar av den totala kommunala bilparken.

Källa: Kommunerna.

Andel miljöbilar av den totala kommunala bilparken i länet

Källa: Kommunerna.

Länskommentar

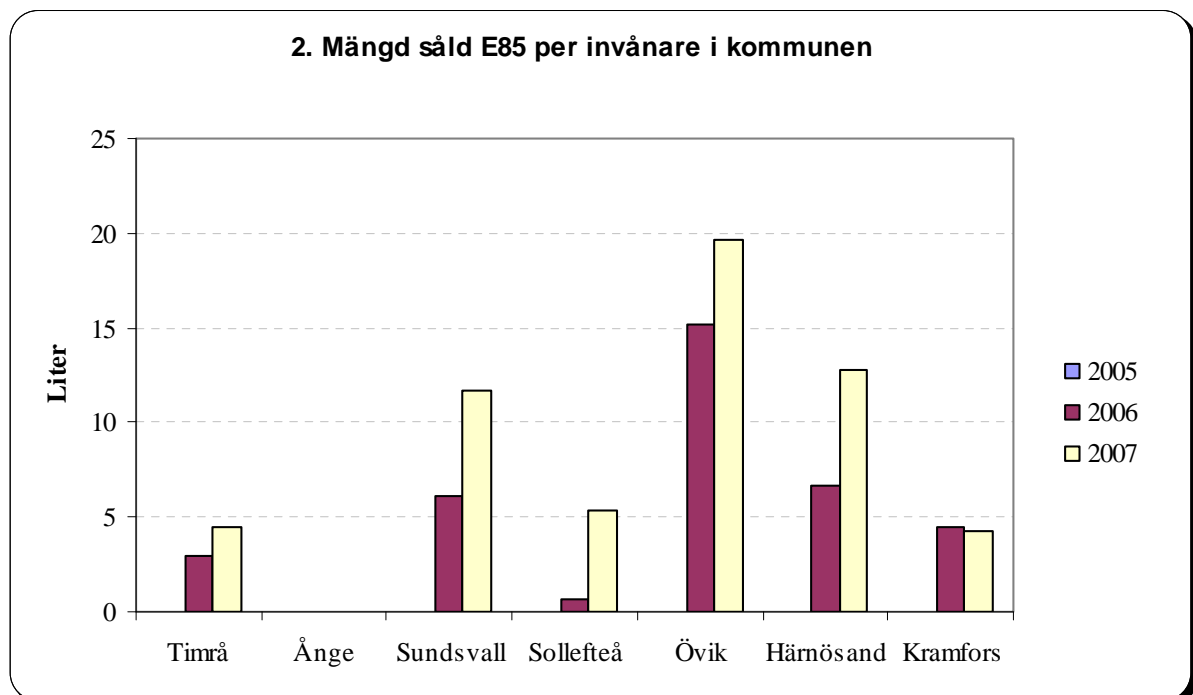
Andelen miljöbilar av den totala kommunala bilparken ser ut att ha minskat i länet. Under 2007 avslutades dock en stor gemensam miljöbilsupphandling i länet, vilket gradvis förväntas påverka statistiken framöver.

Definition

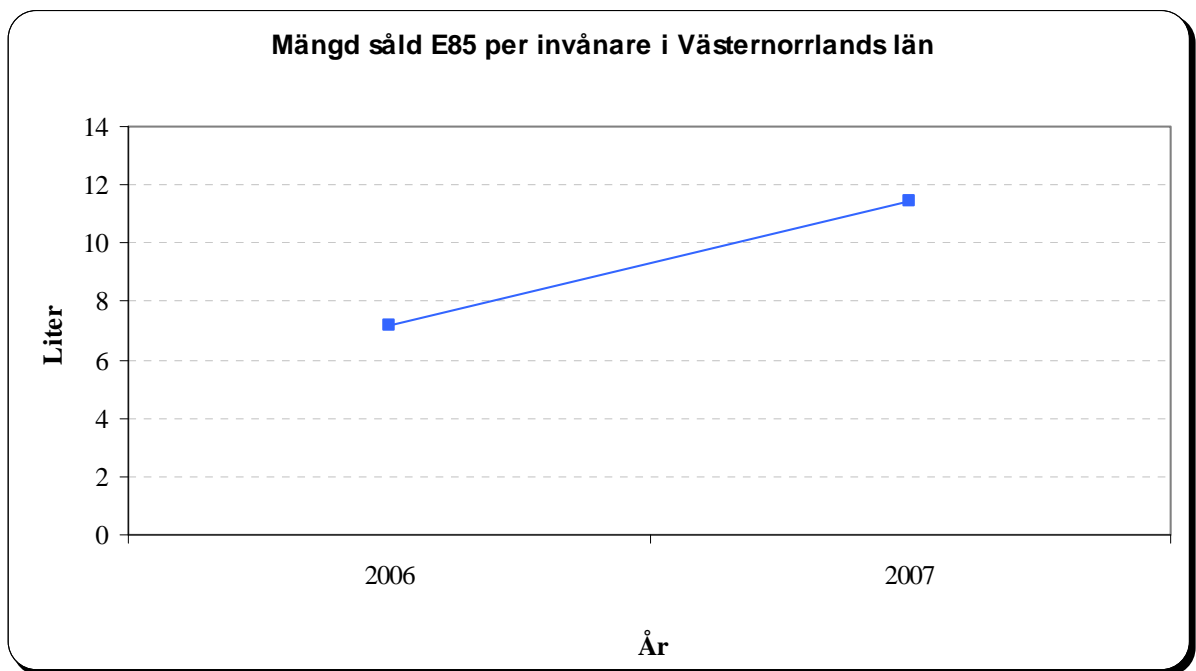
Se indikator 1.1 Andel miljöbilar i kommunen av den totala bilparken ovan.

Förnybara drivmedel

2. Mängd såld E85 per invånare i kommunen.

Källa: SEKAB och SCB.

Källa: SEKAB och SCB.

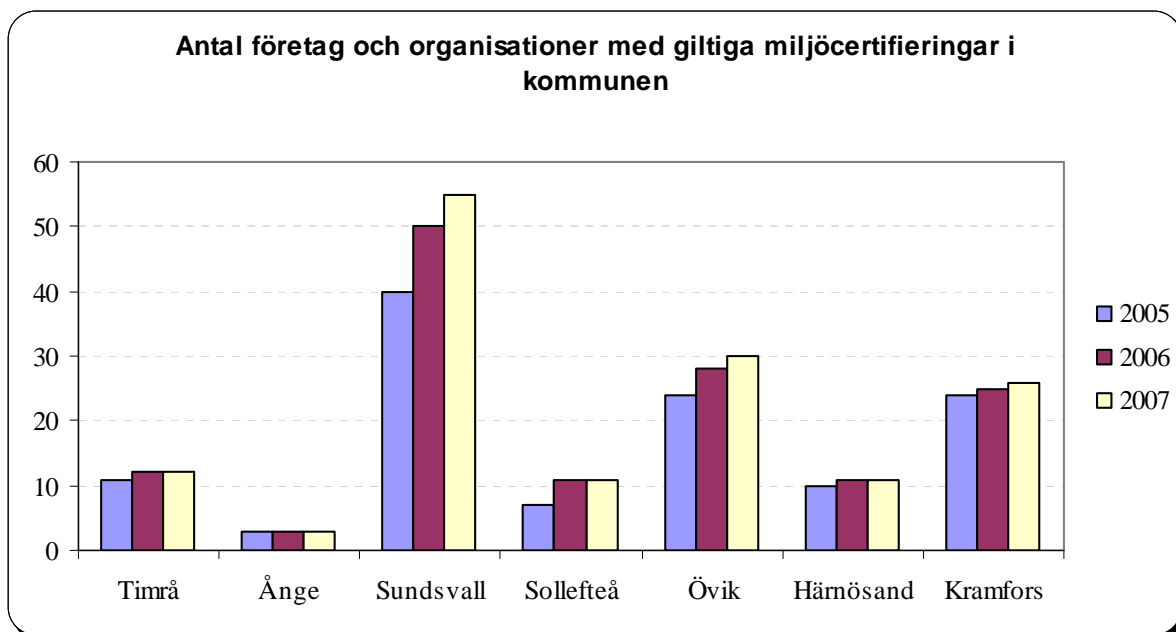
Länskommentar

Tillgängligt dataunderlag är än så länge för litet för att en trend för mängden såld E85 i länet ska kunna anges.

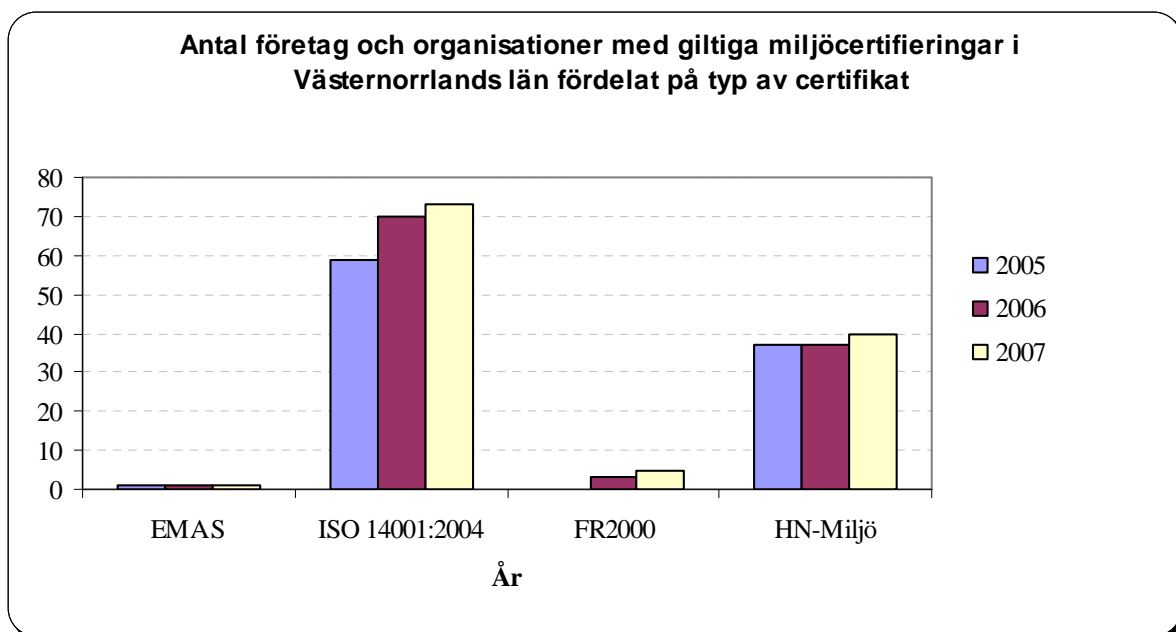
Giffri miljö

Miljöledningssystem

3. Antal företag och organisationer med miljöledningssystem i kommunen.

Data behäftat med en del kvalitetsproblem. Källa: ackumulerad statistik på www.certifiering.nu.

Data behäftat med en del kvalitetsproblem. Källa: ackumulerad statistik på www.certifiering.nu.

Länskommentar

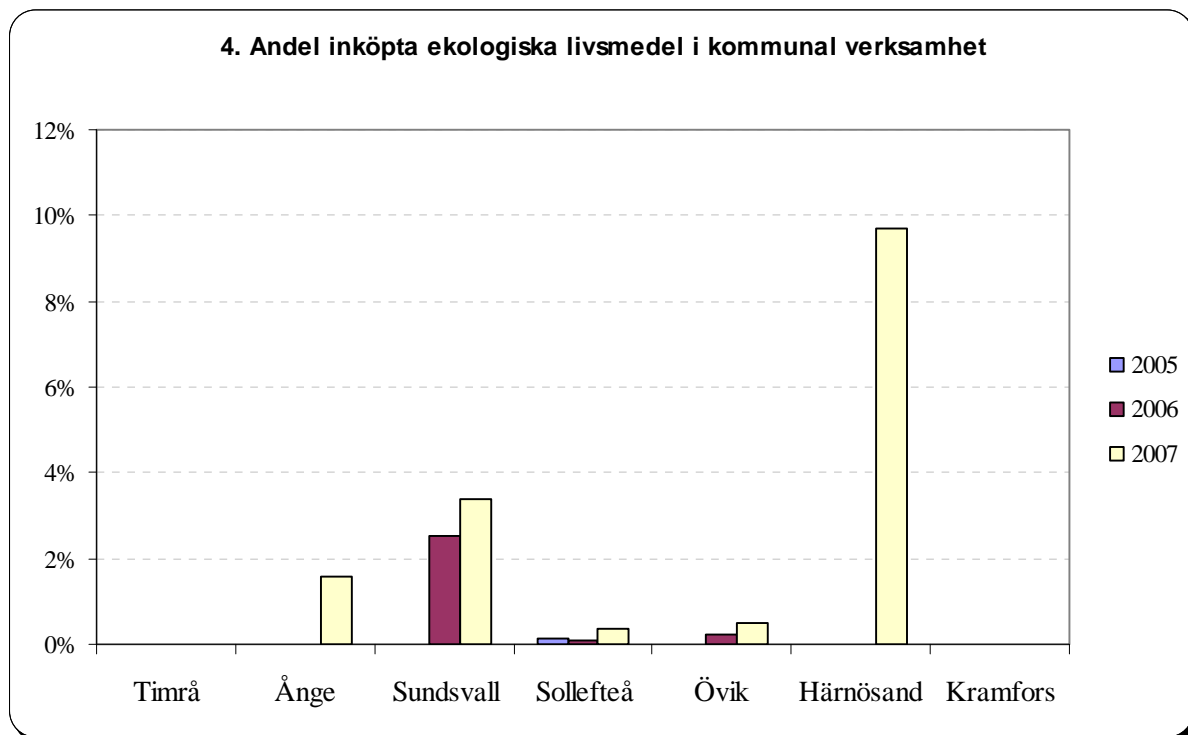
Antalet miljöcertifieringar enligt EMAS, ISO 14001:2004, FR2000 och HN-miljö ökar i länet. De flesta certifikat hör till det privata näringslivet. Den vanligaste miljöcertifieringen i Sverige är ISO 14001:2004. I Västernorrland fanns 73 stycken certifieringar enligt denna standard år 2007, vilket var lågt i en nationell jämförelse.

Definition

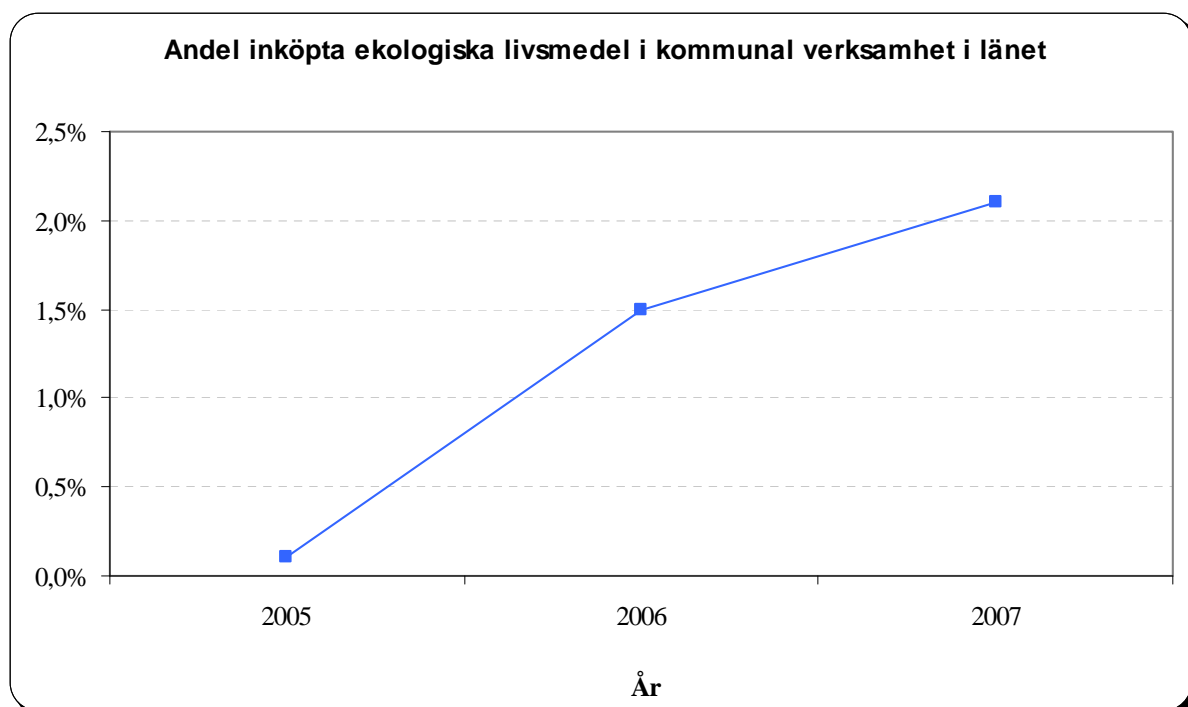
Miljöledningssystem definieras här som system som är certifierade enligt EMAS, ISO 14001:2004, FR2000 och enligt HN-Miljö. Certifikaten ska vara giltiga.

Ekologiska livsmedel

4. Andel inköpta ekologiska livsmedel i den kommunala verksamheten.

Data saknas för kommunerna Timrå och Kramfors. Källa: Kommunerna.

Endast de kommuner som har kunnat redovisa inköpta livsmedel samt inköpta ekologiska livsmedel finns med i länsammansättningen. Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Även om datasetet inte är fullständigt kan en tendens urskiljas om att andelen ekologiska livsmedel i kommunal verksamhet ökar över tid i länet.

Ekologisk produktion i länet

I Västernorrland minskade arealen ekologiskt odlad mark med 28 procent från år 2006 till år 2007. Minskningen berodde i första hand på att vallodlingen inte längre räknas in i statistiken. År 2007 odlades 17 000 hektar eller 34 procent av marken ekologiskt och länet låg därmed trea i landet¹. Den ekologiska animalieproduktionen är liten och det finns inget slakteri certifierat för ekologisk produktion i länet. Ekologiska produkter som produceras i länet är få, men exempelvis Milko strävar efter att kraftigt öka andelen de närmaste åren².

Definition

Den mat som är ekologisk ska vara KRAV-märkt.

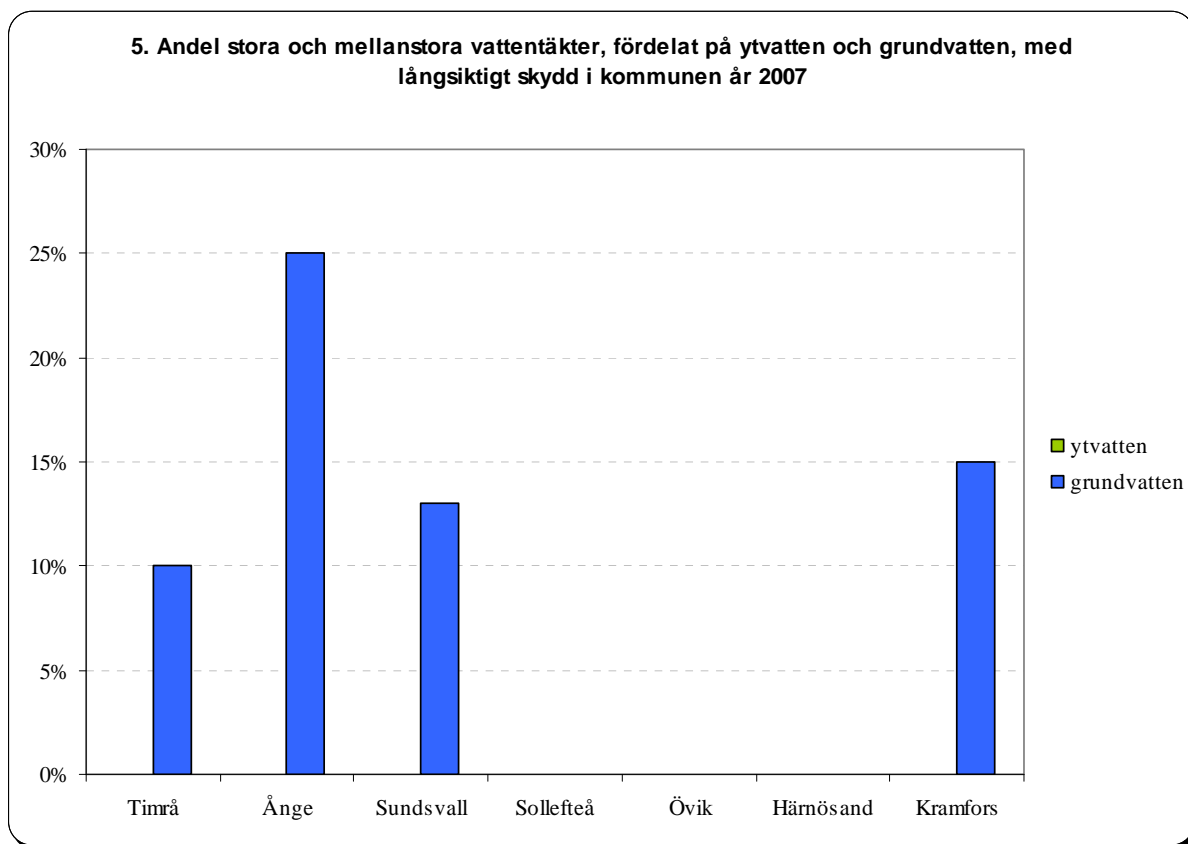
¹ Miljömålsportalen, www.miljomal.nu.

² Länsstyrelsen och Milko.

Levande sjöar och vattendrag

Skyddade vattentäkter

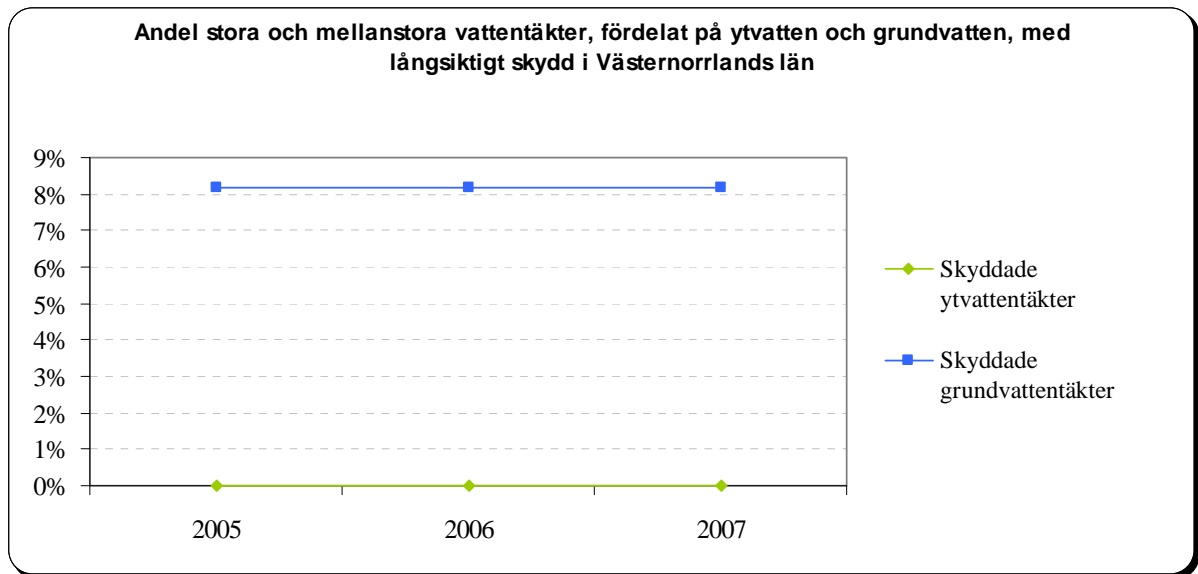
5. Andel stora och mellanstora vattentäkter, fördelat på ytvatten och grundvatten, med långsiktigt skydd i kommunen.

Källa: Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister.

Tabell 1. Andel stora och mellanstora yt- och grundvattentäkter med långsiktigt skydd per kommun år 2007. Källa: Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister. Streck anger att kommunen ej har några stora och mellanstora ytvattentäkter.

	Andel stora och mellanstora vattentäkter med långsiktigt skydd %	
	Ytvatten	Grundvatten
Härnösand	0	0
Kramfors	0	15
Sollefteå	-	0
Ånge	-	25
Sundsvall	-	13
Örnsköldsvik	0	0
Timrå	-	10

Källa: Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister.

Länskommentar

Ingen av länets stora och mellanstora ytvattentäkter och 8,2 procent av de stora och mellanstora grundvattentäkterna har långsiktigt skydd³ år 2007.

Andelen grundvattentäkter med skyddsområden är hög i Västernorrlands län. I en nationell jämförelse intar länet en fjärdeplats (79 procent)⁴. Många skyddsområdesavgränsningar och föreskrifter är dock gamla och ger inte ett tillräckligt skydd. Vad som menas med långsiktigt skydd framgår under rubriken Definition nedan.

Definition

Till stora och mellanstora vattentäkter räknas de vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där uttag sker av mer än 10 m³/d.

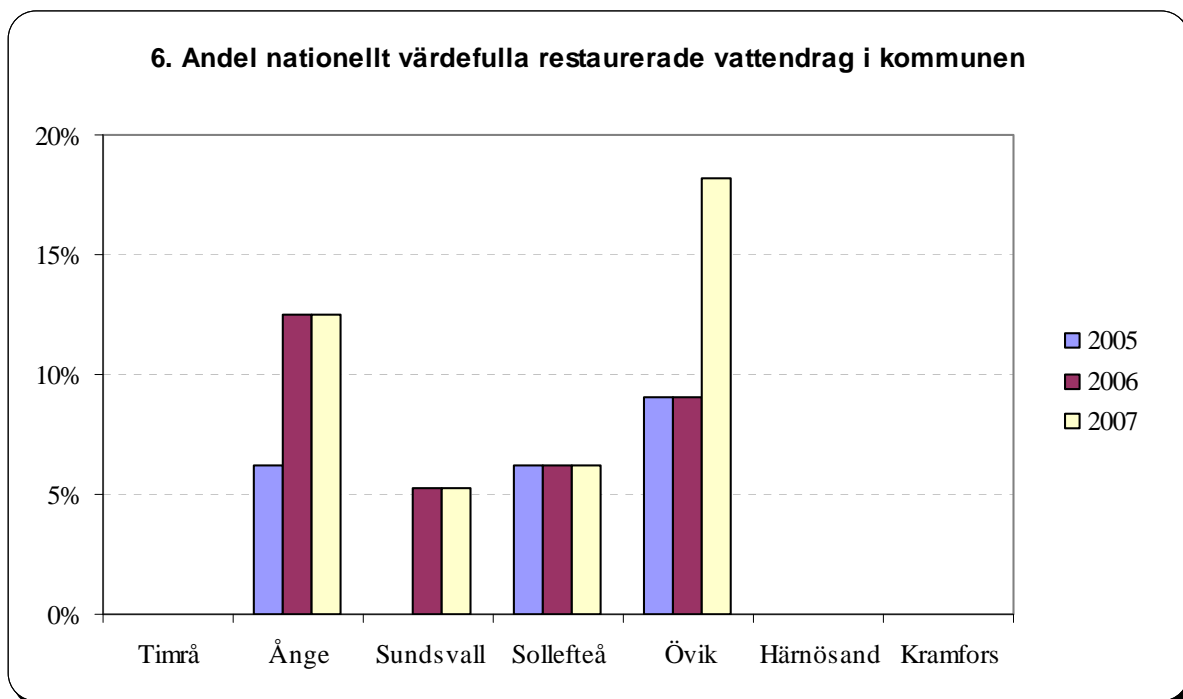
Med långsiktigt skydd menas att vattentäkterna ska ha skyddsområden som bygger på geologiska och hydrologiska fakta samt riskbedömningar. Skyddsområdena ska också ha föreskrifter som uppfyller målen i miljöbalken, EG:s vattendirektiv och de nationella miljökvalitetsmålen.

³ Länsstyrelsens vattenförsörjningsregister.

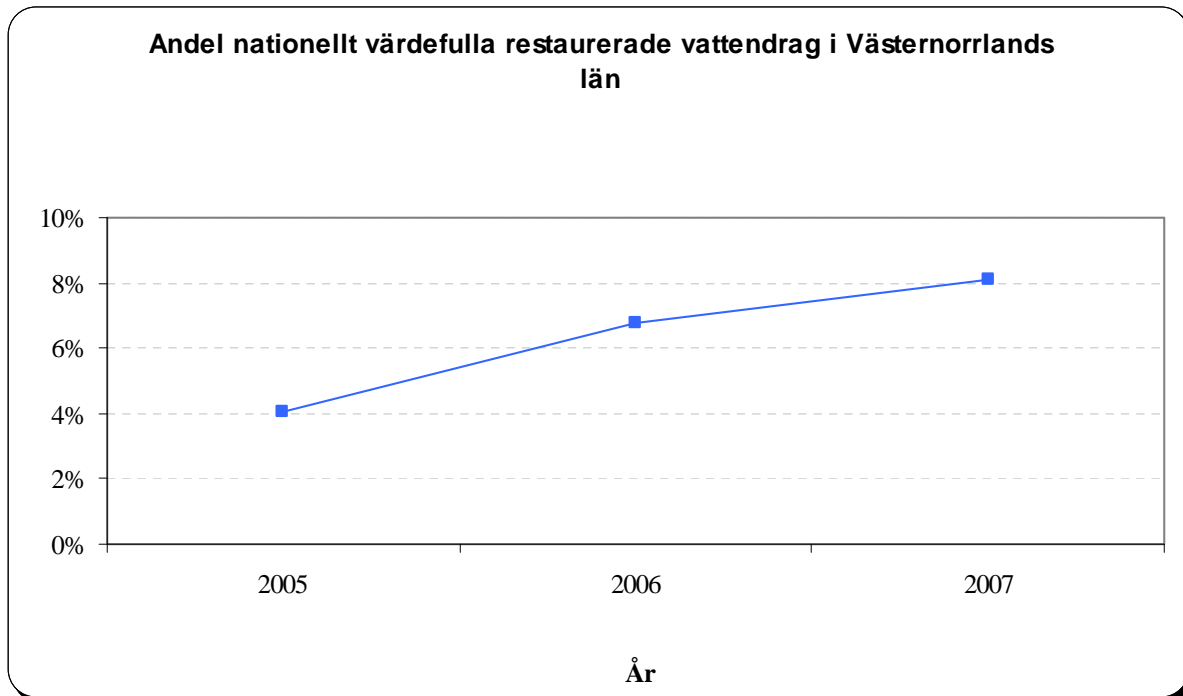
⁴ Miljömålsportalen, www.miljomal.nu

Restaurerade vattendrag

6. Andel nationellt värdefulla restaurerade vattendrag i kommunen.

Källa: Länsstyrelsen.

Källa: Länsstyrelsen.

Länskommentar

Vattensystemen i Västernorrland är i stor utsträckning påverkade av vattenkraftsutbyggnader, rester av flottningsverksamhet och begränsande vägtrummor. I de mindre vattendragen påträffas ett vandringshinder var tredje kilometer. Hindren omöjliggör eller försvårar för vattenlevande organismer att vandra. Restaureringsinsatser är därför viktiga. Hittills har sex utpekade vattendrag restaurerats i länet, vilket motsvarar åtta procent av de nationellt värdefulla vattendragen i Västernorrland⁵.

Definition

I nationellt värdefulla vattendrag ingår både utpekade värdefulla och särskilt värdefulla vattendrag. För en del vattendragssträckor kan även sjöar eller delar av sjöar ingå.

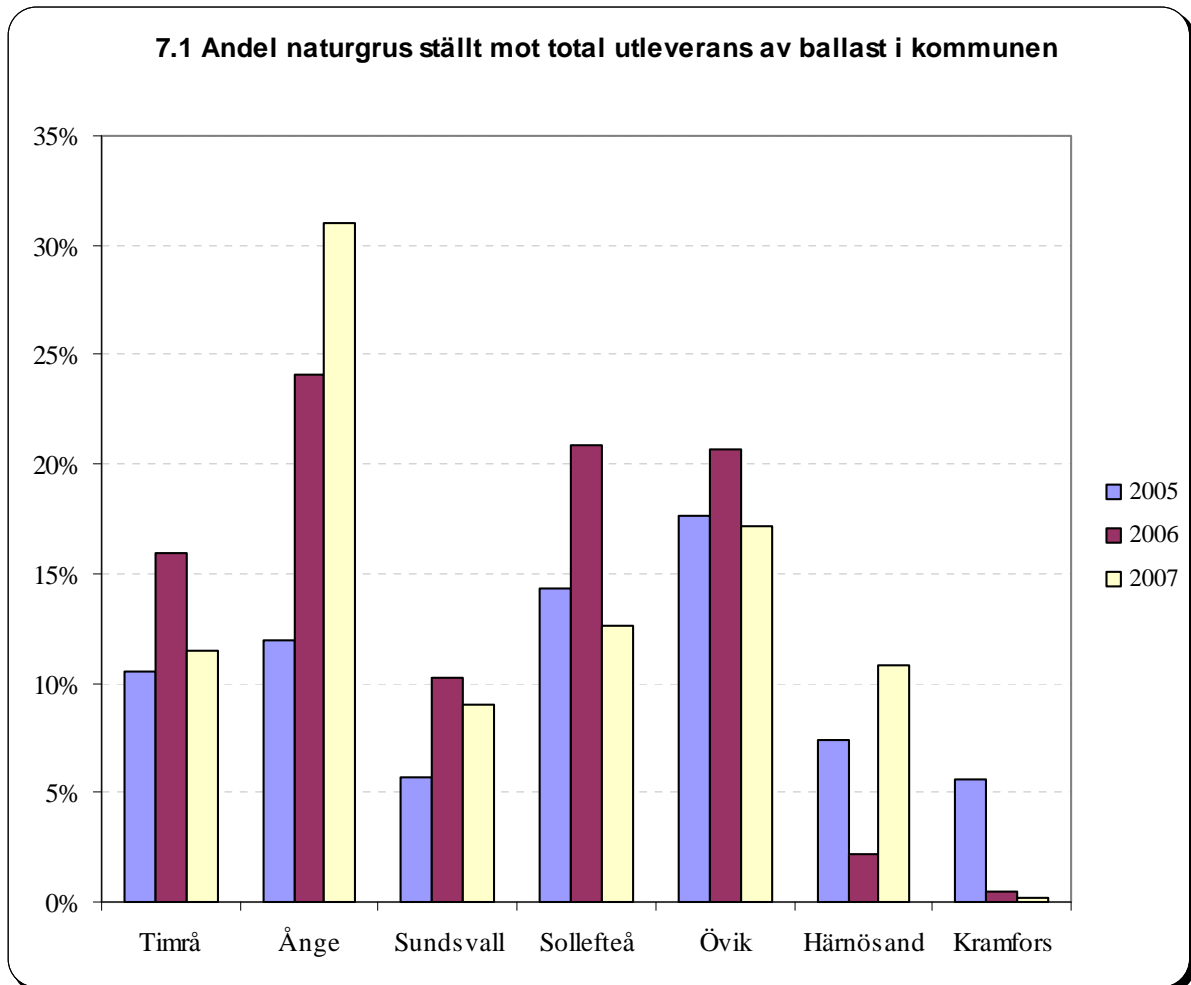
Med restaurerade avses att restaureringsåtgärder genomförts längs större delen av vattendragssträckan.

⁵ Länsstyrelsen.

Geologisk mångfald

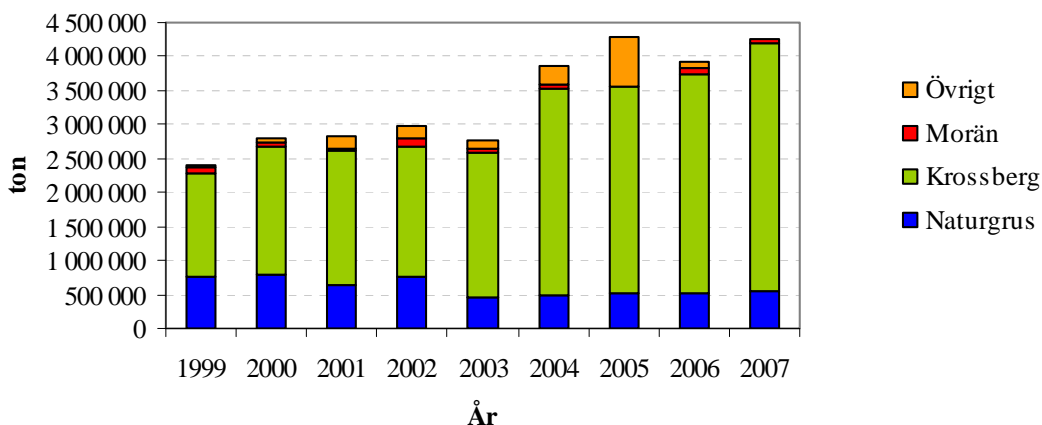
Grus användning

7.1 Andel naturgrus ställt mot total utleverans av ballast i kommunen.

Källa: SGU:s rapport Grus, sand och krossberg åren 2003-2007.

Total utleverans av ballast i Västernorrlands län fördelat på materialslag

Källa: SGU:s rapport Grus, sand och krossberg åren 2003-2007.

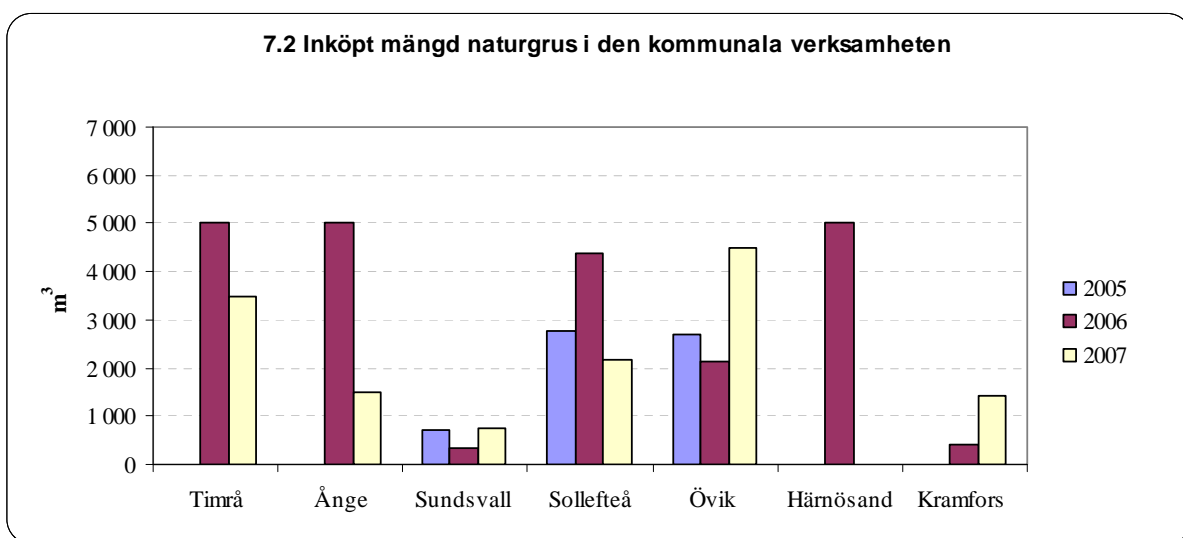
Länskommentar

Under år 2007 var uttaget av naturgrus i Västernorrland 556 638 ton. Andelen naturgrus av den totala ballastproduktionen i länet motsvarade 13 procent vilket var klart mindre än riksgenomsnittet på 20 procent⁶.

Definition

Naturgrus definieras, enligt SGU, som naturligt sorterade jordarter som till övervägande delen består av fraktionerna sand, grus och sten och som i fråga om bildningssätt kan hänföras till någon av kategorierna isälvsavlagringar, svallsediment, älvsediment eller vindavlagrade sediment. Denna definition har stöd av SOU 1995:67 och prop. 1995/96:87. Samma definition används i SGU:s produktionsstatistik.

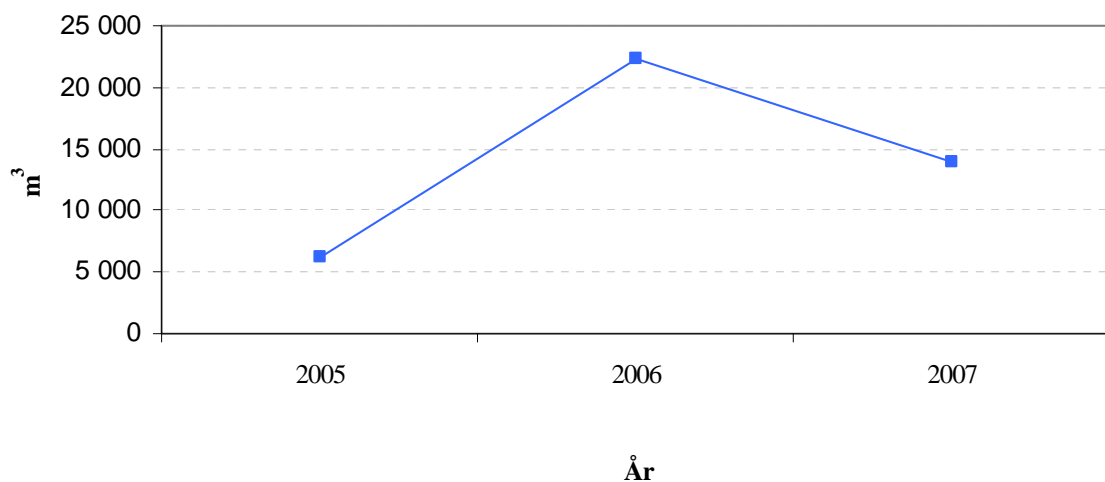
7.2 Inköpt mängd naturgrus i den kommunala verksamheten.

Källa: Kommunerna.

⁶ SGU:s rapport Grus, sand och krossberg åren 2003-2007, data bearbetad av länsstyrelsen.

Inköpt mängd naturgrus i den kommunala verksamheten i Västernorrlands län

Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Den inköpta mängden naturgrus ser ut att variera från år till år. Endast år 2006 redovisar samtliga kommuner inköp av naturgrus.

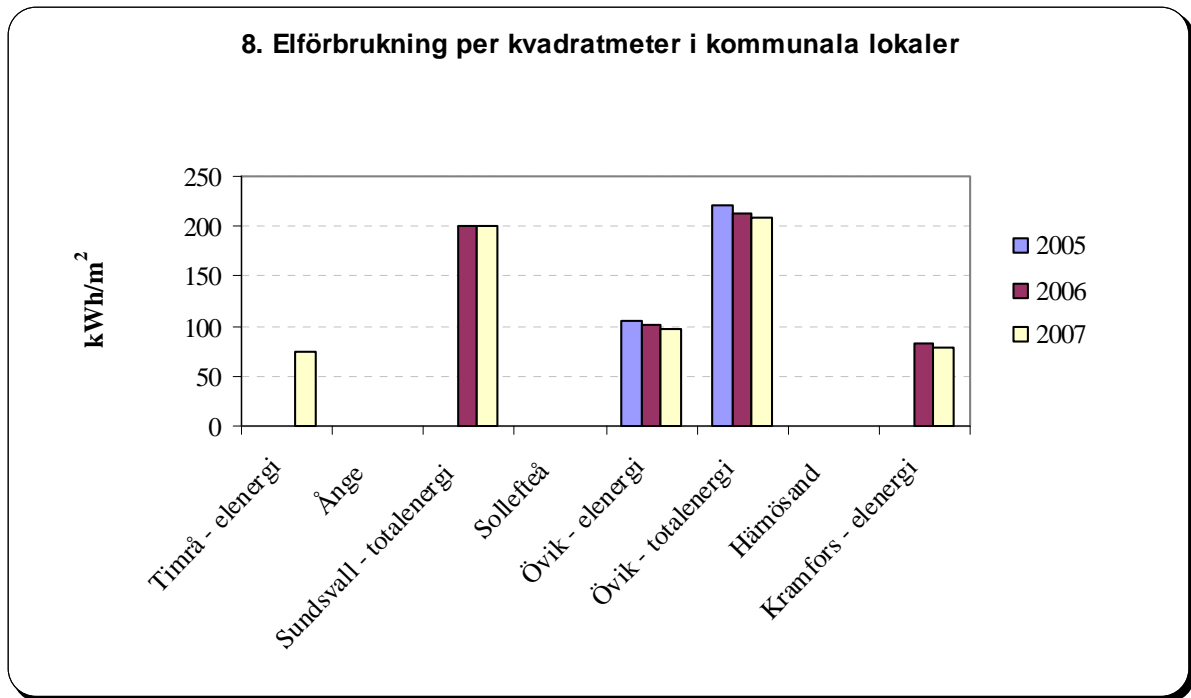
Definition

Se indikator 7.1 Andel naturgrus ställt mot total utleverans av ballast i kommunen ovan.

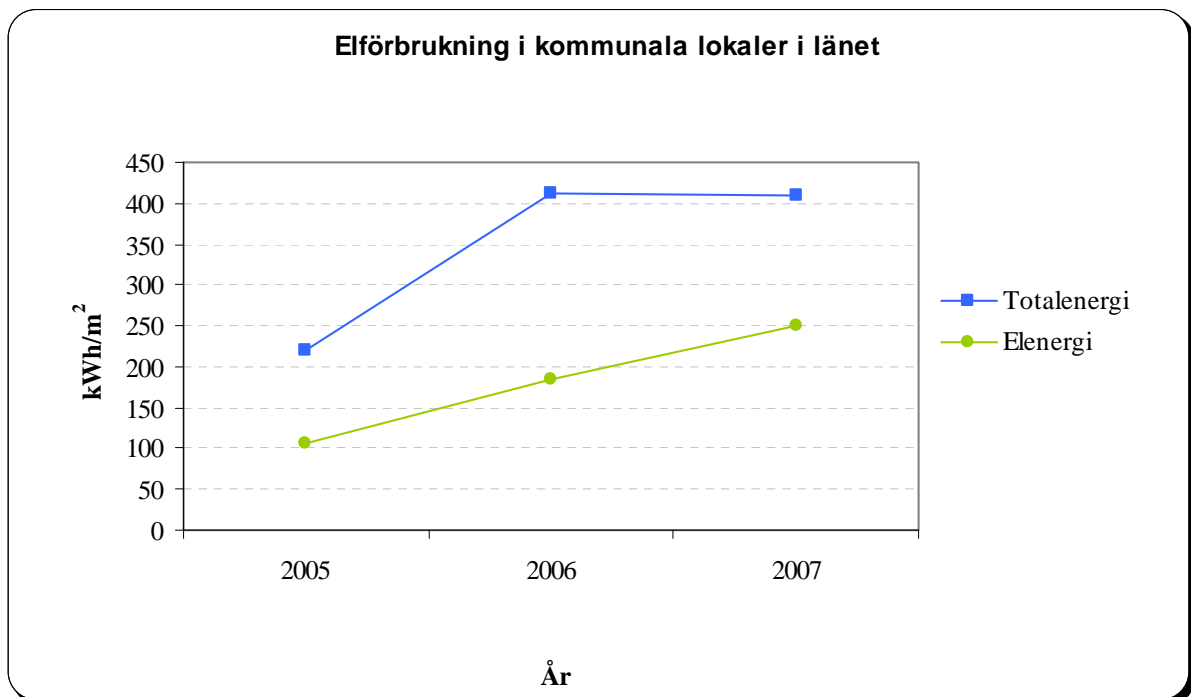
God bebyggd miljö

Energiförbrukning

8. Elförbrukning per kvadratmeter i kommunala lokaler.

Data saknas för kommunerna Ånge, Sollefteå och Härnösand. Data normalårskorrigerat. Källa: Kommunerna.

Data saknas för kommunerna Ånge, Sollefteå och Härnösand. Data normalårskorrigerat. Källa: Kommunerna.

Länskommentar

Förbrukningen av elenergi ser ut att öka i de kommunala lokalerna i länet. Den totala energiförbrukningen verkar däremot ha stannat av.

Definition

Kommunala lokaler

Kommunens lokaler, både egna och inhyrda, avgränsas till förskolor, grundskolor, gymnasieskolor, särskilda boendeformer samt förvaltningslokaler.⁷

- Med förskolelokaler menas lokaler som i används för barnomsorg, d.v.s. lokaltyper såsom daghem, fritidshem (renodlade fritidshem) och förskolor.
- Med grundskolor (skolår F – 9) menas lokaler som används för grundskoleutbildning och fritidshem integrerade med grundskolelokaler.
- Med gymnasium menas lokaler som används för gymnasieutbildning.
- Med särskilda boendeformer menas lokaler som i huvudsak används för äldreomsorg. Hit räknas lokaltyperna servicehus, med eller utan helinackordering, sjukhem, ålderdomshem och gruppboenden inklusive bostadsdelarna.
- Med förvaltningslokaler menas lokaler som i huvudsak används för administration och förvaltning. Hit hör t.ex. lokaltypen kontorslokaler.

Bruksarea

Med bruksarea avses area av nyttjande enhet eller annan grupp sammanhörande, mätvärda utrymmen, begränsad av omslutande byggnadsdelars insida eller annan för mätvärdet angiven begränsning.

Normalårskorrigerering (graddagskorrigerering)

Normalårskorrigereringen beräknas på följande sätt:

$$E \text{ (korrigerad)} = E \text{ (uppmätt)} * 1/(1+0,5(DD\ddot{A}-DDN\ddot{A})/DDN\ddot{A})$$

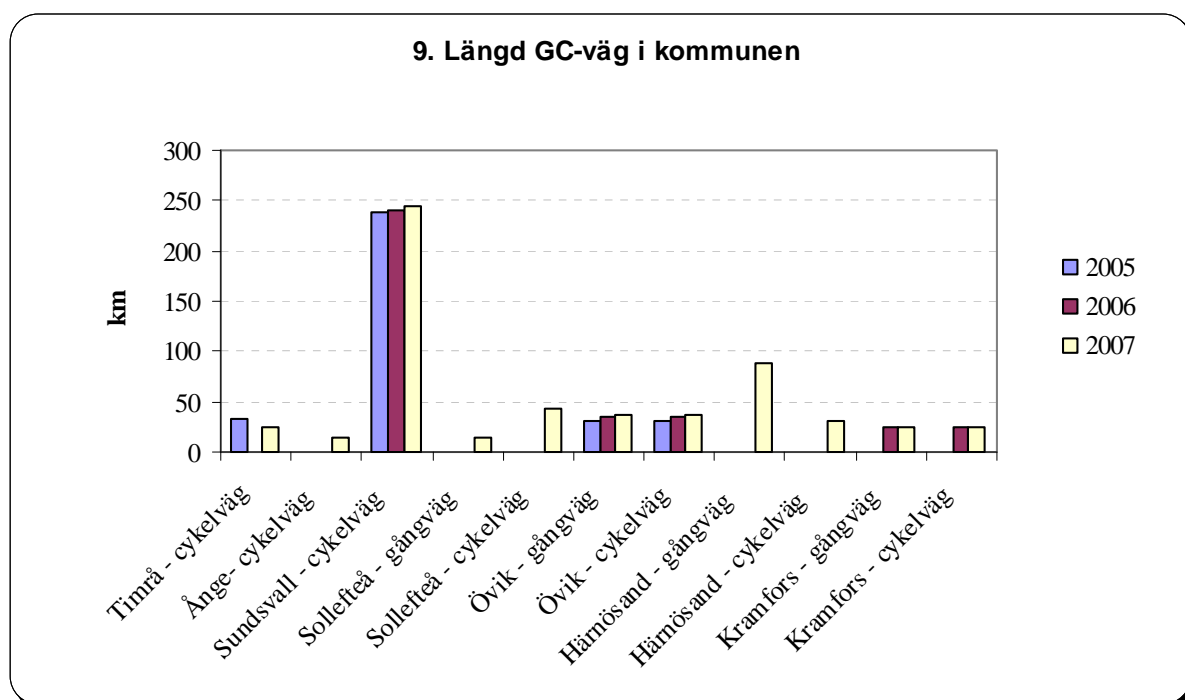
där E = genomsnittlig energianvändning

DD \ddot{A} = antal graddagar för aktuellt år

DDN \ddot{A} = antal graddagar för normalåret

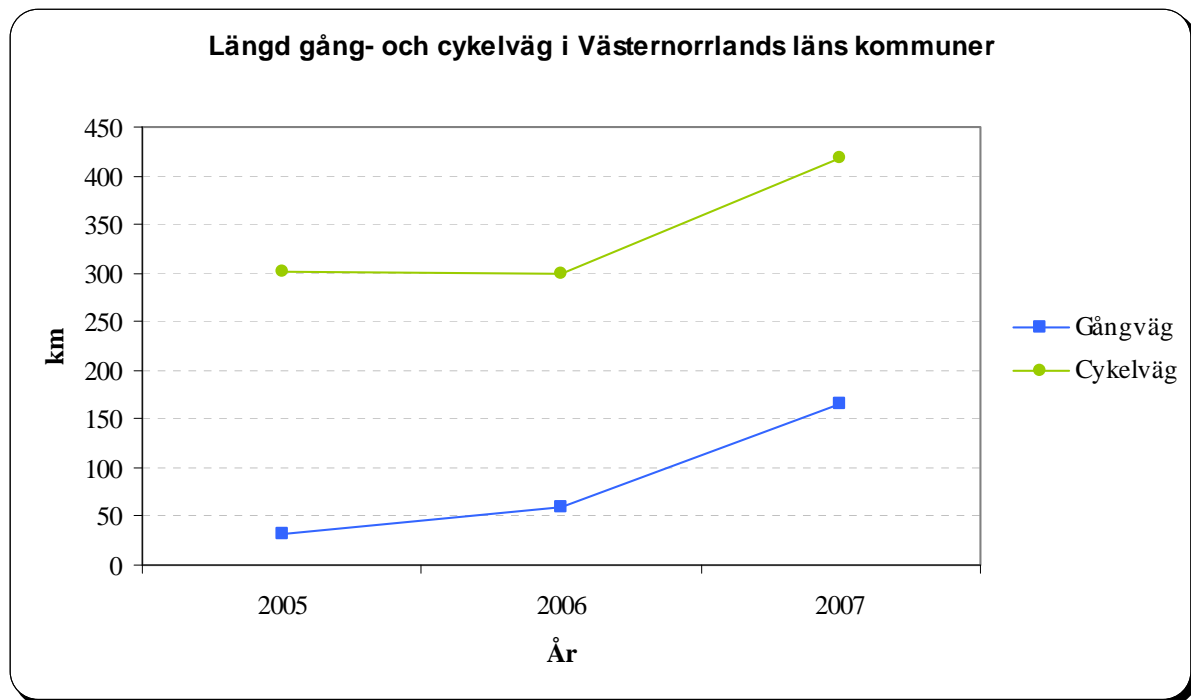
Gång- och cykelvägar

9. Längd gång- och cykelväg i kommunen.

Örnsköldsviks kommun anlägger i princip enbart kombinerade gång- och cykelbanor, vilket är det som redovisas ovan. Källa: Kommunerna.

⁷ I redovisning till Fastighetsnyckeln, Sveriges kommuner och landsting, redovisas endast kommunens egna lokaler.

Källa: Kommunerna.

Länskommentar

I länet finns det betydligt mer cykelvägar än gångvägar. Från år 2006 till 2007 ökade både längden gång- och cykelväg väsentligt, dvs. med 175 procent respektive 39 procent .

Definition

Örnsköldsviks kommun anlägger i princip enbart kombinerade gång- och cykelbanor, vilket är det som redovisas ovan.

Cykelbana

Del av väg eller gata, avskild från vägbanan och avsedd för cykeltrafik samt, om inget annat anges, även för mopedtrafik. Anmärkning: Endast mopedtrafik av klass II är tillåten på cykelbana. Saknas särskilt markerad gångbana är cykelbana avsedd även för gångtrafik. Cykelbana avskiljs från vägbanan genom fysisk anordning, vanligen kantstöd.

Cykelfält

Del av vägbanan avsedd för cykeltrafik i en riktning och, om inte annat anges, även för mopedtrafik. Anmärkning: Cykelfält markeras genom särskild vägmarkering.

Cykelväg

Väg avsedd för cykeltrafik och, om inte annat anges, även för mopedtrafik.

Gångväg

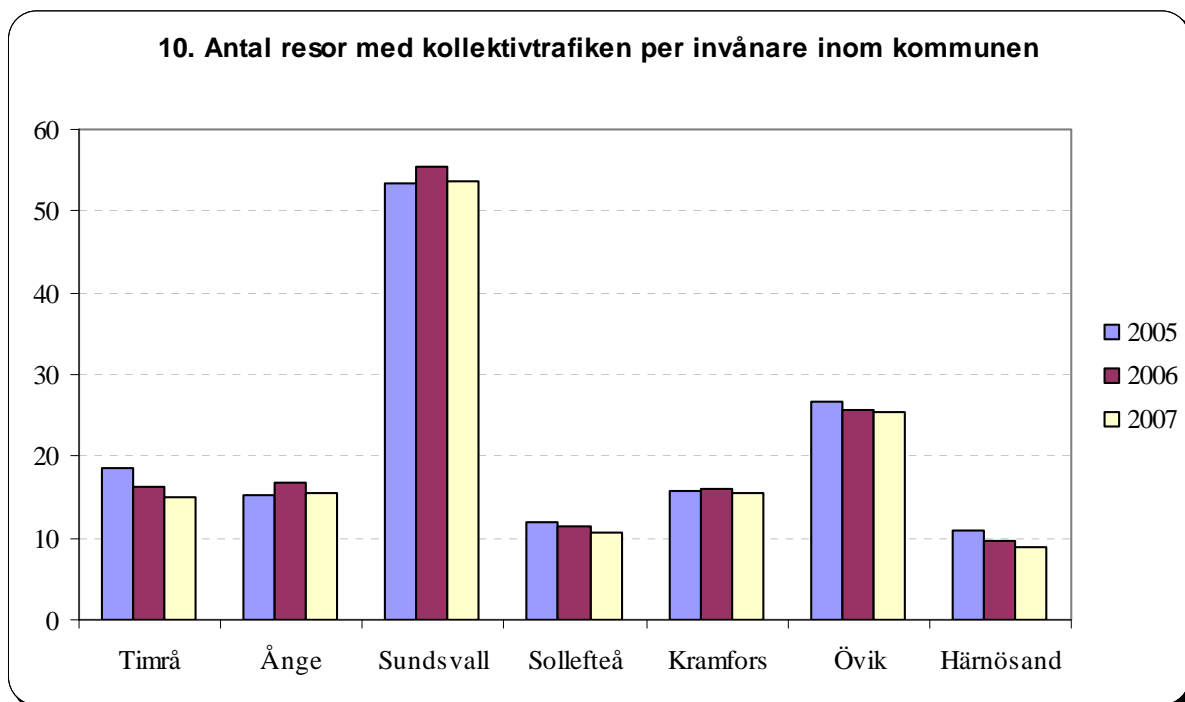
Väg avsedd för gångtrafik. Anmärkning: Vanligen förekommer gångväg tillsammans med cykelväg. En sådan gång- och cykelväg kan betecknas GC-väg. Om inte annat anges är den även avsedd för mopedtrafik. Därför används ibland även beteckningen GCM-väg. En GC-väg avskiljs med fysisk anordning, t ex ett dike.

Gångbana

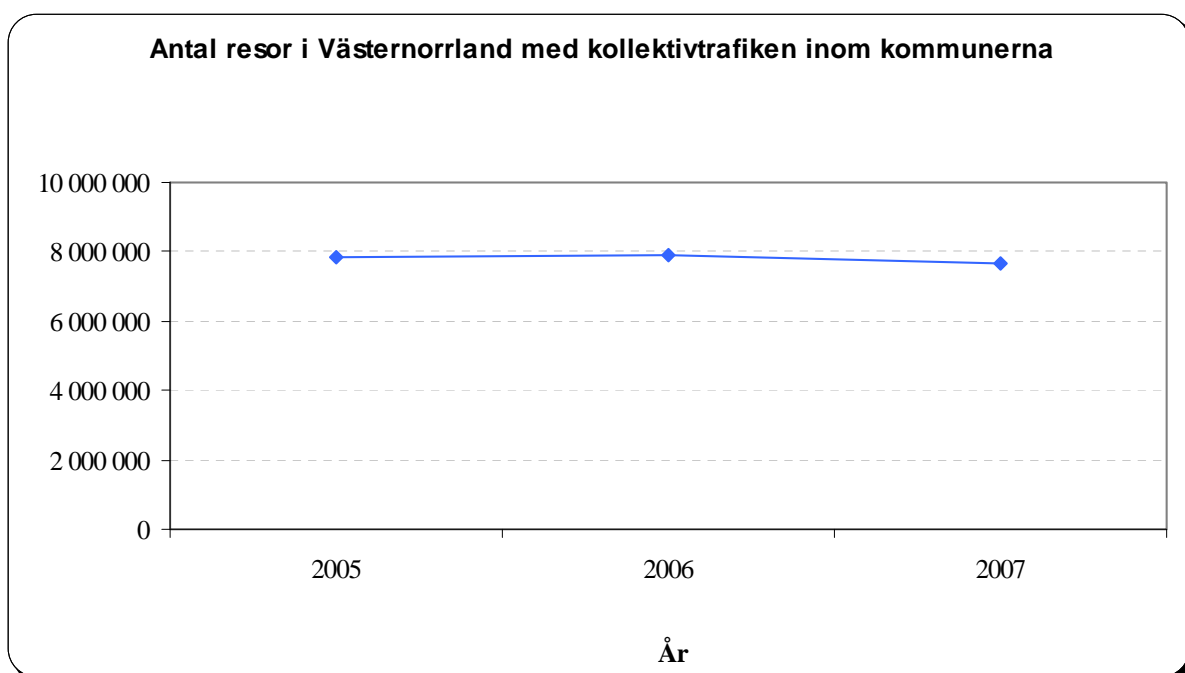
Del av väg eller gata avskild från vägbanan och avsedd endast för gångtrafik. Anmärkning: Gångbana avskiljs från vägbanan genom fysisk anordning, vanligen kantstöd. Vanligen förekommer gångbana tillsammans med cykelbana. En sådan gång- och cykelbana kan betecknas GC-bana.

Kollektivtrafik

10. Antal resor med kollektivtrafiken inom kommunen.

Källa: Länstrafiken.

Källa: Länstrafiken.

Länskommentar

Under perioden 2005-2007 låg antalet resor med kollektivtrafiken inom länets kommuner relativt stabilt kring totalt 8 000 000 resor.

Definition

Med kollektivtrafikresor menas bussresor gjorda i länstrafikens regi, även skolskjutsar. Med antal resor avses antal påstigande.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLAND

ISSN 1403-624X

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERNORRLAND 871 86 HÄRNÖSAND
BESÖKSADRESS. NYBROGATAN 15 OCH PUMPBACKSGATAN 19 TEL. 0611-34 90 00 FAX. 0611-34 93 72 WWW.Y.LST.SE